

**19/2006 GOMENDIOA, EKAINAREN 27KOA, IRUNGO UDALARI
EGINA, HELBURU HAUEKIN:**

- 1. IRUNGO HERRITARRENTZAT BERDINTASUNEZKO JAI
ESPARRU BAT LOR DEZAN ETA BEHARREZKOAK DIREN
EKINTZA POSITIBOKO NEURRI GUZTIAK ZUZEN DITZAN,
FORMALKI ETA MATERIALKI. NEURRI HORIEN ARTEAN
DAGO BERDINTASUNEAN OINARRITUTAKO JAI-
EGITARAUA ZABALTZEA.**
- 2. BERTAN BEHERA UTZ DEZAN ALARDE TRADIZIONAL
DERITZAN JARDUERA PRIBATUARI ERA MATERIAL EDO
SINBOLIKOAN LAGUNTZEKO EDOZEIN UDAL EKINTZA,
ALARDE HORREK EZ BAITU EMAKUMEEN
PARTAIDETZARIK ONARTZEN.**

Aurrekariak

1. Argiri, Hiru Kanale eta Alarde Zalea taldeek, Irungo Alardean emakumeek berdintasun egoeran parte hartzearen alde daudenak, kexa adierazi zuten erakunde honetan 2006ko maiatzaren 29ko 1669 Alkatetza Ebazpenaren aurka. Horren arabera, beraiek 2006ko martxoaren 27an eginiko eskaerari ezezkoa eman zitzaion. Eskatutakoa, 2006ko Alardea udalak antolatzea zen.

Beren eskaera idazkian, kexa honen adierazle diren pertsonen udalari proposatu zioten 2006ko Alardearen antolaketa bere gain hartzeko, gizonezkoen eta emakumezkoen arteko berdintasuna bermatuko zuen esparru gisa. Horretarako, beharrezkotzat jo zuten udalak berdintasunezko alardea bere jarduera propio gisa hartzea, horren bidez berdintasunezko jai esparrua lortzea posible bilakatzeko. Egun, Alardea elkarte pribatu batek antolatzen du. Modu berean erreklamazio egileek adierazi zuten, antolaketa hori udaleko administrazioari egozteko egongo litzatekeen ezarpen legeetik haratago joanez, benetan jokoan egongo litzatekeena udal erakundearen borondatea izango litzatekeela. Izan ere, udalak baliabide politiko eta material egokiak ditu gizonezkoen eta emakumezkoen berdintasunezko alardea sustatu, mantendu eta bermatzeko Irunen.

Zure erantzunean, 2006ko maiatzaren 29ko 1669 Alkatetza Ebazpenean jaso zena, Irungo Udalak berdintasunezko alardea antolatzeko ezezkoa horretarako derrigortasun legalik ez egotean oinarritu zuen. Horrela, udal horrek joan den urtean abokatu bati eskaturiko txosten juridikoaren bidez erakunde honi jada adierazitako arrazoi berak agertu zituen. Bertan, udalaren jarrera berresten zen San Martzialeko Alardearen aurreko edizioan emakumeak sartzearen kontuaren inguruan.

2. 2006ko ekainaren 2an udal horrengana jo genuen informazio eske. Alardea antolatzeko ezarpen legala egotearen edo ez egotearen gaineko kontutik haratago, udal horrek berdintasunezko alarde publikoa antolatu nahi ez izateko zituen arrazoiak ezagutu nahi izan genituen. Horren bidez, gainera, herritar guztien kulturaren ondarearen zatia den elementua berreskuratuko zatekeen, izan ere, ekitaldi horren antolaketa esku pribatuetara igaro zen Irungo Udala derrigortu zenean hark antolaturiko alardean emakumeen parte-hartzea ahalbidetzera berdintasunezko egoeran –EAEANen 1998ko urtarrilaren 16ko eta Auzitegi Gorenaren 2002ko irailaren 19ko epaietatik eratorritakoa–.

Gure informazio idazkian azpimarratu genuen, gainera, ez geundela ados udal horrek berdintasunezko alardearen alde inolako neurririk ez hartzeko oinarritzat jarri zuen tesiarekin. Horretarako, udal horri berari zuzenduriko 6/2005 Gomendioan adierazitako argudioak heldu genituen. Horrela, labur esanda, berdintasunezko jai esparrua lortzeko betebeharrak legala Konstituzioaren 9.2 artikulutik datorrela adierazi genuen lehenik eta behin. Eusko Legebiltzarreko Emakumeen eta Gizonezkoen Berdintasunerako 4/2005 Legeak (EAEko Berdintasun Legea) kontzeptu hori modu xehatuagoan garatzen du, emakumeek kulturaren esparruan bizi duten egoera diskriminatzaileekin bukatzeko jarduera positiboak egiteko betebeharrak ezartzen dienean botere publikoei.

Modu berean, gure idazkian adierazi genuen udalak ezin erabil zezakeela onartu zaizkion eskumenen boterea Irungo emakumeen diskriminazioa ekarriko duen jai politika mantentzen jarraituko duten jardunbide edo jarduerak administratiboak eratzeko. Zentzu horretan adierazi genuen, Irungo Udalak, batetik, emakumeekiko diskriminatzailea den alardea ekitaldi publiko bezala onartzen duela eta, bestetik, berdintasunezko jai esparrua eratzeko balio izango duen alarde publiko antolatzeko ardura bere gain hartzeko eskaerari uko egiten diola; horrek guztiak, berdintasun printzipioaren aurka doan jai

eredua sortzeaz gain, Konstituzioaren 9.2 artikulua eta EAEko Berdintasun Legearen lehenengo paragrafoaren aurka ere egiten du.

Halaber, Irungo Udalarari jakinarazi genion gai honetan dituen eskumenek arau horretan jasotako betebeharrak martxan jartzeko moduari eragingo diotela, baina aukeratzen den sistema aukeratzen dela ere –eta hori administrazio horren eskumenen esparrutik kanpo geratzen da–, herri horretako emakumeentzat diskriminatzailea izango ez den jai politika bermatu behar da. Horregatik gogorarazi genion, berriro ere, Irunen existitzen den diskriminazio egoera deuseztatzeko ekimen positiboko neurriak ez hartzea ezin etor daitekeela bat Konstituzioaren 9.2 artikulua eta Berdintasun Legearen 25.1 artikulua lehenengo paragrafoarekin.

3. 2006ko ekainaren 16an emaniko erantzunean, Irungo Udalak ez zion inolako aipamenik egin aurreikusi edo martxan jarri ahal izandako neurri positiboei 2006ko edizioan berdintasunezko jaien alde egiteko. Modu berean, ez ziren argitu berdintasunezko alarde publikoa ez antolatzeke eskaerari uko egiteko egon ziren arrazoiak eta juridikoki antolaketa bere gain hartzea derrigorturik ez dagoela adierazi besterik ez zuen egin. Horren guztiaren oinarri gisa adierazi zitzaigun ez zegoela udal horrek deuseztatu beharreko sexu diskriminaziorik, Berdintasun Legeak ez lukeelako berdintasunaren “*maila konstituzionala*” aldatuko, 3.1 c) artikuluan tratamendu ezberdina argitzeko “justifikazio objektibo eta arrazoizkoaren” konstituzioaren jurisprudentzia nozioa hitzez hitz jasoko lukeen klausula eranstea. Suposamendu horretatik abiatuz, udal horrek uste zuen 4/2005 Legearen eduki osoak, diskriminazioaren gaineko derrigortasunei eginiko aipamen eta ezarritako derrigorak barne, bere eragina galduko lukeela suposamendu honetan. Horren ondorioz, udalak azpimarratu zuen, batetik, tradizionaltzat hartzen den eta emakumeak berdintasunezko egoetatik kanpo uzten dituen alardearen antolatzaileei 2006rako emaniko baimena egokia eta legitimoa zela, eta bestetik, desegokia zela egungo egoera aldatuko luketen ekimen positiboko neurriak hartzea, batez ere emakumeekiko diskriminaziorik ez zegoela adierazi zelako. Modu berean azpimarratu zen, ez zegoela udaleko botere publikoak deuseztatu beharreko inolako berdintasun ezeko oztoporik.
4. Ondorenean, kexa espediente horren esparruan bertan, erreklamazioa aurkeztu zuten taldeek jakinarazi ziguten udalak Irungo jai-egitarauen banaketa (2006) bertan behera uztea erabaki zuela, berdintasunezko alardearen aldeko publizitatea eransteagatik, antza –udalaren prentsa oharrak jakinarazi zuenaren arabera–, “*Alardearen inguruan antzeman zitezkeen*

sentikortasun ezberdinak zauritu zitezkeen.” Publizitate horrek emakume eta gizonezkoen irudiak agertzen zituen alarde misto eta berdintasunezkoan. Irudien lema bakarra “Iragana eta etorkizuna, en el Alarde también iguales. Gora Irun, gora San Martzial” zen.

Arrazoi hori dela-eta, berriro ere Irungo Udalarengana jo genuen 2006ko ekainaren 15ean, hartutako neurriarengatik erakunde honek zuen kezka sakonaren berri emateko. Izan ere, uste izan genuen pertsonen eskubideen urradura izan zitekeela, botere publiko den heinean udalak bere kontu dituen betebeharren haustura nabarmena izateaz gain, udal erakunde horrek benetako berdintasun eraginkorra sustatu behar zuelako Irungo hirian. Gure idazkian azpimarratu genuen, udalak berdintasunezko alardearen ekintzak jai-egitarauan barneratzeari uko egin zionez, eta aurreko urteetako egitarauan beti alarde tradizionalaren argazkiak bakarrik jarri izan direnez, erreklamazio egileek esandakoaren arabera, publizitate hori dela berdintasunezko alardearen sustatzaileek ekimen hori biztanle guztien artean zabaldu eta ezagutarazteko duten bide bakarra. Gaur egun, Irunen ekimen horrek baino ez du bermatzen jaiak ez dutela zapalduko emakumeek duten eskubidea beren herriko ekitaldirik garrantzitsuenean gizonen baldintza beretan parte hartzeko. Udalak ez duenez inolako laguntzarik eman ekimena sustatu eta zabaltzeko eta uko egin dionez eskubide hori bermatzen duen alarde publikoa antolatzeari, berdintasunezko alardea da, gaur egun, emakumeek Alardean parte hartzeko duten modu bakarra. Arrazoi hori dela-eta uste izan genuen, udalak ekimen hori babestu behar zuela eta ez oztopatu.

Zehazki gogorarazi genizuen, Konstituzioaren 9.2 artikuluan eta nazioarteko beste tresna batzuetan jasotakoari jarraiki eta, udal horri dagokionez, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako 4/2005 Euskal Legearen 7.1 artikuluko b), f) eta l) letretan eta 25.1 artikuluko lehen paragrafoan ezarritako eginbehar zehatzak aintzat hartuta, botere publikoa den heinean, udal horren betebeharra dela berdintasunerako oztopoak kentzea eta, horretarako, ekintza positiboko neurriak hartzea, Irunen emakume eta gizonentzat berdintasunezko jaiak lortzeko.

Azkenik, udal horri eskatu genion adierazitako testuinguru legalean, Irungo Udalak neurri hori oinarritzeko izan zituen arrazoiari berri guri emateko eta, horrekin batera, adierazteko kontuan izan ote den, jai-egitaraua argitaratzen duen enpresarekiko udalak duen harremana arautzen duen kontratu administratiboaren esparruan, iragarkiak jarri nahi dituzten pertsonen eskubideak urratu ahal izan direla.

5. Azken informazio eskaera horri erantzunez, Irungo Udalak aurreko erantzun idazkian emandako arrazoiak berretsi zituen eta adierazi, ez zuela uste emakumeen diskriminaziorik egon zenik eredu tradizionalako alardea antolatzerakoan. Suposamendu horretatik abiatuz baieztatu zen, ez zela alarde tradizionalaren alde egin, ekitaldi hori Jendaurreko Ikuskizunak eta Jolas-jarduerak arautzeko 4/1995 Legearen esparruan baimendu zelako. Modu berean adierazi zen ez zegoela deuseztatu beharreko oztoporik emakumeek parte hartuko duten beste alarde bat antolatzeko. Izan ere, beste alarde horrek ez luke publizitate edo ezagutzera emateko beharrik eta, beraz, indarrean dagoen ordenamendu juridikoarekin bat datorrela uste da berdintasunezko alardearen aldeko publizitatea erantsi zuen jai-egitaraua kentzea.

Gogoetak

1. Lehenik eta behin, eta berriro ere, **kantinerak salbu emakumerik gabeko Alardean sexu arrazoiengatiko diskriminazioa badagoen ala ez dagoen** aztertu behar da. Irungo Udalak diskriminaziorik ez dagoela adierazten du gaitik kanpo kokatzeko oinarri gisa, hau da, ez dagoela berez Konstituzioaren 14. artikulua urradurarik, ezta, beraz, Gizonezkoen eta Emakumezkoen Berdintasunerako 4/2005 Legearen xedapenen zapalketarik ere emakumeek kantinera gisa bakarrik parte hartzen duten Alardea antolatzerakoan. Udalak adierazitako tesia oinarritzeko ematen dituen arrazoiak bi dira nagusiki: batetik, antolaketa pribatua dela, eta bestetik, emakumeak gutxien edo haien duintasunaren aurka doan jarduerarik gauzatzen ez denez, ez duela ezarpen konstituzionalaren 14. artikulua urratzen, EAEANen 496/2002 epaiarekin bat etorriz. Horren arabera, baimena eman zitzaion alarde tradizionalari 2001erako, Jendaurreko Ikuskizunak eta Jolas-jardueren 4/1995 Legearen esparruan. Irungo Udalaren arrazoibide horretan partikularren berdintasun printzipioaren eraginkortasun gutxitua antzemango litzateke, Herri Administrazioaren aurrean beharko lukeen erabateko eraginkortasunaren aurrean. Eskubide hori EAEANk eta Auzitegi Gorenak onartu zuten 1998 eta 2002ko epaietan, hurrenez hurren, eskubide osoz baliogabetzat jo zutenean emakumeei berdintasunezko egoeran parte hartzea galarazten zien udaleko jardura administratiboa. Garai hartan Irungo Udala zen ekitaldia antolatzen zuena gertakari juridiko-publiko gisa. Zentzu horretan, hau da, ekitaldi juridiko-pribatua aipatuz bakarrik eutsi dezake Irungo Udalak –gure informazio eskaerari erantzuten dion azken idazkian egiten duen moduan– jurisprudentzia konstituzionalak eginiko eta Berdintasunerako Euskal Legearen 3.1 c) artikuluan modu berean jasotako

justifikazio objektibo eta arrazoizkoak erabateko egokitasuna topatzen duela udalak baimenduko lukeen ekitaldi pribatuaren esparruan. Ekitaldi hori gauzatzeak ez luke galaraziko emakumeak onartzen lituzketen izaera pribatuko beste ekitaldi batzuk antolatzea, eta gainera ez lituzke emakumeak gutxietsiko, ezta haien duintasunaren aurka egingo ere. *Justifikazio objektibo eta arrazoizkoaren* nozioa jasotzen duen Berdintasunerako Euskal Legearen 3.1 c) artikulua hitzez hitzeko idazketak, udalak dioenaren arabera, “*maila konstituzionala*” izenekoak ez aldatzea berretsiko luke; udalaren ustez, horrek esan nahi du, diskriminaziorik ez egotean ez dagoela zertan arau horren ezarpenak aipatu beharrik Irungo Alardearen kasuan edozein motatako diskriminazioa deuseztatzeko. Horrela, Irungo Udalak emakumeen erabateko parte-hartzerik gabe antolatzen den alardea gauzatzeko urtero ematen duen baimenak partikularrek jai ekitaldi baten antolaketa askea egiteko aukera besterik ez luke onartuko, Jendaurreko Ikuskizunak eta Jolas-jarduerak arautzeko 4/1995 Legearen esparruan. Ekitaldi hori Irungo kaleetan zehar garatuko litzateke, eta beste hainbat ekitaldiren artean beste bat baino ez da, udalaren ustetan. Horrek ez luke galaraziko udalak –halakorik eskatuko balitzaio– emakumeek berdintasunezko egoeran parte hartzen duten beste alarde batzuk baimentzea.

Modu horretan, Irungo Udalak hitzez hitz adierazi ditu 2005eko San Martzialeko Alardearen edizioan gure esku-hartzea behar izan zuen udaleko jardueragatik bideraturiko espedientean agerturiko arrazoiak. Esku-hartze horren ondorioz, Arartekoaren 6/2005 Gomendioa etorri zen, eta bertan udalaren jarreraren azterketa egin zen modu zabalean. Une hartan sexu arrazoiengatik diskriminazioaren existentziaren gainean adierazitakoa berretsi beharrean gaude, kontuan hartuta gainera udal horrek ez dituela, antza, bere diskriminazio ezeko tesiaren gaineko erantzun eta hausnarketak identifikatu.

Hala, bada, 6/2005 Gomendioan honakoa azpimarratu genuen (modu errazagoan uler dezazun, gure arrazoibidearen punturik garrantzitsuenak azpimarratu ditugu):

“(... ...) Horregatik, puntu honetan udal horrek agindutako txosten juridikoak hizpide duen argudioa aztertu behar dugu, legeak (*berdintasunerako euskal legeak*) lehenagoko egoera juridikoa ezertan aldatzerik duenik ukatzen baitu, eta argudio horretaz baliatzen baitira arau berri honetatik datorren edozein agindu baztertzeko. Jarrera teoriko horri heltzen dio udalak, gai honetan inobilismo jarreran tematzeko eta, horrek, gure iritziz, konponbiderik gabeko blokeora eraman gaitzake, berdintasunerako duten eskubidea

urtero-urtero urratzen zaiela ikusten duten Irungo emakumeei eskubide hori materialki inoiz aitortzeko ikusmirarik eskaini gabe.

Horrela, “abokatuaren txostena” lege honen 3.1. c artikuluan oinarritzen da, non, emakume eta gizonentzako tratu ezberdineko neurriak onartzen direnean, betiere “justifikazio objektiboa eta zentzuzkoa” oinarritzen badira, lehenago Konstituzio Auzitegiaren (KA) eta Giza Eskubideen Europako Auzitegiaren (GEEA) jurisprudentziak garatuta daukan nozio bat jasotzen ariko bailitzateke eta, hortik – txostenak ondorioztatzen duenez– aterako litzateke EAEko berdintasun legeak ez duela konstituzioaren listoa aldarazi eta, hartara, arau honen aurreko esparru juridikoak indarrean segitzen duela, eta esparru horretan udala gorago aipatu dugun agindu bikoitzari jaramonik egin barik ari litekeela, txostenaren esanetan.

Zehaztu behar dugu konstituzioko doktrinak eta jurisprudentziak “justifikazio objektibo eta zentzuzkoaren” nozioa emakume eta gizonentzako tratu ezberdina, Konstituzioaren 14. artikulua urratu gabe, definizioz murriztailea den zein esparrutan gerta daitekeen mugatzeko baliatzen dutela. Doktrina eta jurisprudentzia horiek kontzeptu hori garatu dute, ezohiko modura eta funtsik izatekotan, sexu batentzako neurri ezberdinak onartzeko eta, bereziki, ekintza edo bereizketa positibo deritzen neurriak onartzeko, neurri horien azkeneko helburua gizartean gutxietsitako emakumeen kolektiboari laguntzea baita, hots, emakumeentzat gizonentzat baino onuragarriagoa den tratua ekarriko duten neurriak justifikatzea. Neurri horiek objektiboki eta arrazoituz justifikatu behar dira, zeren tratu berdintasunezko arau orokorraren salbuespena baitira. Emakumeak Alardetik emakume direlako soilik baztertzeko ezin da, inola ere, nozio horretan sartu, ez baitago hori justifikatuko duen inolako funts objektiborik. Izan ere, horretan sartzeko ahalegina ezetsi zuten jada auzitegiek auzia planteatu zen administrazioarekiko auzi bideko prozesuetan (ikus Udalaren eta haren laguntzailekide “Irungo Betiko Alardearen Aldekoak” elkartearen defentsaren idatzia, Auzitegi Gorenerako Irunerako 2241/1998 kasazio errekurtsioan), eta ez du ondoren ere ezertarako balio izan Alardearekin zerikusirik daukan inolako auzitegitako epairik oinarritzeko. EAEko berdintasun legearen 3.1.c) artikulua nozio hau aipatzen duenean arauaren goiburuan adierazten den tratu berdintasun edo bereizkeriarik ezaren arauaren salbuespena justifikatzeko dela zehazten du eta, gainera, ekintza positiboko neurrien bi kasu ere jasotzen ditu. Esanguratsua da, nolana ere, Udalak ez duela, inola ere, eta jaso ditugun idatzietako batean ere, zein den emakumeak Irungo Alardetik kanpo uzteko dagoen justifikazio objektibo eta arrazoitu hori argitu.

Edonola ere, EAEko 4/2005 Legeak ezin du inoiz ere legegilearentzat xedatzerik ez dagoen, eta Udalaren txostenean hizpide den konstituzioko berdintasunaren “konstituzioko listorik” jaitsarazi, baina badauka, ordea –eta horixe da, hain zuzen, bere zeregin nagusia–, konstituzioko printzipio hori erabat eraginkorra izan dadin, betebeharrak zehatzen legezko araubidea eratuz, zelan artikulatu behar den zehazteko eskumena eta, horrela, doktrinaren eta jurisprudentziaren legezotasunaren parametro berri eta ezinbestekoa eta, ondorioz, epairako funts izango dena erabakiko du. Horrela, Irungo Udala ezin da jada berdintasun printzipioaren zehaztasunik ezean babestu (ez eta lege araubide honen jomuga den beste ezein herri-agintari ere); printzipio horren birtualtasuna ahalmen eta eskubide guztien berri ematea da, baina, horrexegatik hain zuzen, ez dago organikoki beren beregi garatuta, gainerako oinarritzeko eskubideak

bezala. Gerorako jurisprudenzia, halaber, bere nozioak lege honen xedapenetara doitu beharko ditu; ezin izango du Konstituzioak ezarritakoa inola ere murriztu, baina bai finkatu ahal izango du Konstituzioko determinazioak zehazki zelan gauzatuko diren.

EAEko berdintasun legea, EAEn zein estatuaren esparruetan etorkizunean eman litezkeen gainerako berdintasun legeak bezala, lehenik eta behin herri aginteengana zuzenduko diren betebeharrak finkatzera xedatzen da, baina partikularrengana ere bideratzen da, lege antolamenduan, Konstituzioan, Europako Batasunean eta nazioarteko antolamenduan jasotzen den gizonen eta emakumeen berdintasuna izatez gauza dadin, benetan lor dadin berma dezaten, herri erakunde guztiek aktiboki inplikatu behar duten prozesu baten azken emaitza modura. Betebeharren araubide hori sortzen den unetik, zilegi da legearen hartzaileei agindu horiek betearaztea, eta horixe da, hain zuzen, EAEko berdintasun legeak Udal horri, Alardeari dagokionez, dakarkion gauza berria, hots, modu jakin batean jokatzeko eskatu ahal zaiola, baldin eta lege antolamendua urratu nahi ez badu, eta Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen azaroaren 26ko 30/1992 Legearen 62 eta 63. artikuluetan aurreikusten den zehapena jaso nahi ez badu.

(... ...)

Gure erakundeak, legea aldarrikatu denetik aurrera, herri erakundeek zein oinarri juridiko berriren mende aritu behar duten aztertzeko prestatu duen “Berdintasunerako Legearen analisisan” jasotzen den moduan, Irungo Udalak betiko Alardea, hots, emakumeei berdintasunez parte hartzea ukatzen diena antolatzeko eman duen baimena zeharkako bereizkeriako egintza da, lege horren 3.1.b) artikuluan dioenez, eta lege bereko 25.1 artikulua bigarren lerroaldea zeharo urratzen du. Horregatik, baimen hori, gure iritziz, baliogabea da, erabateko eskubidez, Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko 30/1992 Legearen 62.1 a) artikulua arabera.

EAEko berdintasun legearen 3.1. artikulua, herri aginteen jarduera gidatu eta bideratu behar duten printzipio orokorren artean, tratu berdintasunaren printzipioa finkatzen du, eta printzipio horren urraketan balizko bi kategoria bereizten ditu, zuzeneko bereizkeria modura gerta daitekeena [3.1. artikulua a) atala] eta zeharkako bereizkeria modura gauza daitekeena [3.1. artikulua bereko b) atala]; hona hemen artikulua hori, hitzez hitz:

3.1 artikulua - Tratu berdina

Debeku da pertsonen sexuan oinarritzen den bereizkeria oro, zuzeneko zein zeharkakoa, edozein delarik ere hartarako erabilitako era.

Lege honen ondoreetarako:

(...)

- b) *Zeharkako bereizkeria dago egintza juridiko, irizpide edo eginera batek, itxuraz neutroa izanda ere, sexu bereko multzo aski handiago bati kalteak eragiten*

dizkionean, salbu eta egintza juridiko, irizpide edo eginera hori egokia eta beharrezkoa denean, eta sexuarekin loturik ez dauden irizpide objektiboak erabilia justifikatzeko modukoa denean.

Artikulu horren arabera, zeharkako bereizkeria neurria izango litzateke tratu berdintasunaren haustura dena delako egintzan edo xedapenean –egintza edo xedapena itxuraz neutrala litzateke– esplizituki barik, egintza edo xedapen horren ondorioen eraginez gertatzen denean.

Legearen bereizketa horrek ikuspegi berria ematen du administrazioaren egintza juridiko bat bereizkeriazko egintza modura kalifikatzeko garaian. Irungo Udalak emakumeak baztertzen dituen Alardea baimendu izana legezkoa den ala ez aztertzeko, administrazioaren egintza horren ondorioz, emakumeek bazterketa ondorerik jasaten duten egiaztatza behartzen duen parametro berri bati aditu behar zaio. Hala erabaki zuten, Irungo Alardeari dagokionez, EAEko Auzitegi Nagusiak eta Auzitegi Gorenak 1998ko urtarrilaren 16ko eta 2002ko irailaren 19ko epaietan, hurrenez hurren, epaiketako gaia, zalantzarik gabe, Udalaren egintza bat, hau da, administrazio egintza bat zenean. Irungo Udalak administrazio jarduera baliorduna dela oinarritzeko aipatzen dituen EAEko Auzitegi Nagusiaren 496/2002 epaiak (Irunerako) eta 588/2002 epaiak (Hondarribirako), ez dute orduan inongo arautan idatziz jaso barik zegoen baina kasu honetan zuzenean aplikagarria den zeharkako bereizkeriaren nozioaren arabera epaitzen, eta epaiaren mamia baimenpean jartzen den jarduera pribatura bideratzen dute. Ebazpen horiek, nolana ere, errekurrututa daude Auzitegi Gorenean, eta Auzitegiak, Konstituzioaren 14. artikuluari begira, EAEko jendaurreko ikuskizunen eta gozameneko jardueren 4/1995 Legearen 18 a) artikuluan, oinarritzeko eskubideak urratzen dituzten jendaurreko ikuskizunen debekuaren eraginkortasunaren gaineko epaia oraindik emateko dauka.

Irungo Udalak puntu honetan zera azaltzen du: baimena partikularren esparrura proiektatzen dela, partikularrak baitira emakumeen berdintasunezko partaidetzarik gabeko Alardea antolatzen dutenak eta, ondorioz, hori berdintasun printzipioaren eragimenerako aringarria dela. Ez gara azkeneko hori eztabaidatzen hasiko, konstituziozko doktrina sendo eta homogeen oinarritzerik ez dagoela uste dugun arren, zeren Konstituzio Auzitegiak berak hainbat eta hainbat epaitan Bundesverfassungsgericht (Alemaniako Konstituzio Epaitegia) delakoaren doktrina jaso baitu; “Drittwirkung” izeneko doktrinaz ari gara, hots, oinarritzeko eskubideen erabateko aurkagarritasunaz, partikularren aurrean. Bai interesatzen zaigu, ordea, Irungo Udalak Alardetik emakumeak baztertzen dituztenei eman dien baimena azpimarratzea, Berdintasunaren Legearen 3.1.b) artikulua definizioak barnean hartzen duen egintza modura, hots, zeharkako bereizkeriazko egintza modura, zeren baimen horrek auzi honen muina eta, ondorioz, erabaki beharreko gaia egintza juridiko publiko baten balioan ala baliorik ezean birkokatzen baitu, egintza juridiko horretatik eratorzen direlako emakumeentzako bereizkeriazko ondoreak. Horrek, beraz, berdintasunaren printzipioaren proiektzioa Alardeen auziaren jatorrizko esparrura, hots, esparru publikora darama berriro; ezin dugu ahaztu esparru publiko hori utzi bada, Alardean emakumei lekuri emateko betebeharra, Auzitegi Gorenaren 2002ko irailaren 19ko epaitik datorrena, saihesteko helburu bakarrak utzi dela. Oro har onartzen da, alde horretatik, berdintasun printzipioak erabateko eragimena duela herri aginteen aurrean.

Udalak, halaber, baimena araututa dagoela aipatzen du, berak, lege ezarritako baldintzak betetzen diren ala betetzen ez diren arabera, egin dezakeen bakarra baimena eman ala ukatzea dela argudiatzeko. Komeni da gogoratzea baimenak gaikuntza juridikoak direla, eta beren zeregin nagusia egin nahi den jarduera lege antolamendura egokitzen dela bermatzea dela. Alardearen kasuan, Udalak, baimena emateko, funtsezko legezketasun baldintza bat, hots, oinarrizko eskubideen errespetua bete dadin eskatu behar du. Gai horri heltzen dio, zuzenean, Berdintasun Legearen 25.1 artikulua erabiltzeko. Bigarren lerroaldeak. Xedapen honek bete-bete hartzeko du Alardea, espazio publiko batean zehar doan kultura egintza izanik, ez baitie emakumeei berdintasunez parte hartzeko lagatzen; hara zelan jasotzen den halako jarduera baten debekua:

“Debekatu egiten da emakumeek gizonekiko berdintasunean parte hartzea onartzen ez duten edo oztopatzen duten kultura jarduerarik antolatzea eta egikaritzea gune publikoetan.”

“Berdintasunerako legearen analisisian” luze eta zabalago azaldu dugun moduan, agindu hori legea legebiltzarrean tramitatzen ari zen bitartean sartu bazen, espresuki Irun eta Hondarribiko emakumeek Alardeak ospatzen direnean urtero pairatzen duten bereizkeria arazoa konpontzeko borondatez sartu zen. Ikuspegi horretatik, Alardea, legegilearentzat, 25.1 artikuluan jasotako debekua aplikatu behar zaion egitate prototipikoa da. Horrela, analisi horretan jada genioenez, *“klausula horrek debeku moduan adierazten du gune publikoetan ezin direla emakumeak diskriminatu. Hortaz, egintza jakin bat baimentzeko ahalmena duen administrazioak egintza diskriminatzailea debekatu behar du, berariazko eta arau horretan oinarrituriko jarduera baten bidez. Ofizioz debeka dezake –arauan deskribatuta dagoen egitatezko kasua gerta litekeela pentsarazten duten zantzuak antzemango balitu administrazioak berak (“emakumeek gizonekiko berdintasunean parte hartzea onartzen ez duten edo oztopatzen duten kultura-jarduerarik antolatzea eta egikaritzea gune publikoetan)– edota alderdi batek eskatuta. Bigarren kasuan, hau da, udalari aurreikusitako egintza edo egintzak debeka ditzala eskatzen badiote, eskaera oinarritzeko balio duen arauaren xedea aintzat hartuz ebatzi beharko du udalak”.*

Azalduetako arrazoi horiengatik, Irungo Udalak “Betiko Alardeko Agintarien Batzarari” emandako baimena lege antolamendura eta, bereziki, 4/2005 Legearen 3.1.b) eta 25.1 artikuluetatik ondorioztatzen diren eskakizunetara egokitzea behartuta dago, Arartekoaren iritziz eta, hartara, eskatzaileei, emakumeei egintza horretan berdintasunez parte hartzeko aukera eskain diezaieten agindu behar diete edo, bestela, baimen hori baliogabetu.

Horregatik baieztatu behar dugu, labur esanda, ez gatozela bat udalaren tesiarekin. Horren arabera, udalak alarde tradizionala deritzonaren existentzia ahalbidetzea ez litzateke izango emakumeentzat eragin diskriminatzaileak dakartzan jarduera. Erantsi behar dugu, gainera, ezin daitekeela udalaren jarduera epaitu jaien antolaketari dagokionez, kontuan hartzen ez bada udalak alde batera utzi duela emakumeen berdintasunezko parte-hartzea erraztu, sustatu eta babesteko ardura adierazitako jaietako jarduera nagusienean.

Parte-hartze hori bakarrik gauzaten da berdintasunezko alardea egiteko konpromisoa hartu duten talde batzuk badirelako. Horiek, ondorenean azalduko dugun bezala, ez dute inolako babesik udalaren aldetik, erakunde horrek emakumezkoentzat berdintasunezkoa ez den alardeari laguntza ematen badio ere, ondorenean ere agertuko dugun moduan.

2. Bigarrenik, **Irungo Udalak –botere publiko den heinean– bere gain hartu behar duen paperaren gaia** jorratu behar dugu, **udalerrri horretako biztanleen arteko benetako berdintasun eraginkorra sustatzerako garaian**. Egia esan, Konstituzioak ezartzen duen derrigorra da hau, eta EKren 9.2. artikulutik aurrera, botere publiko guztiak lotzen ditu. Hala eta guztiz ere, ezarpen horren intentsitatea are nabarmenagoa da, eta are galdagarriagoa bilakatzen da publikoki onarturiko diskriminazio nabarmena dagoenean, esku artean dugun kasuan gertatzen den bezala. Ondorioz, Irunen emakumezkoentzat diskriminatzailea den egoera baten aurrean gaudela kontuan hartuz –euskar gizarteak hainbatetan onartu izan duena erakunde esanguratsuenen bidez, Eusko Legebiltzarra kasu–, erabateko garrantzia dute Berdintasun Legearen xedapenek, horien helburua konstituzioaren ezarpenak zehaztea baita, erabateko berdintasuneko egoera lortzeko agertzen diren oztopoak deuseztatzeko jarduera positiboak ekarriko dituzten neurriak hartzearen bidez.

Irungo Udalak puntu honetan uste du arau horretan ezarritako neurri positibo horiek ez direla beharrezkoak, deuseztatu beharreko diskriminazio egoerarik ez dagoelako, antza. Modu horretan, Irungo Udala defendagarri eta legítimoak diren bi jarreraren artean edo erdian kokatuko litzateke: jaiak emakumeen erabateko berdintasunezko parte-hartzerik gabe “ulertzen” dituzten horien jarrera, eta herritar guztiak onartu behar dituen esparrua defendatzen duten horien artean, sexu, arraza edo dena delako baldintzaren araberkoa ez dena, hain zuzen. Hala eta guztiz ere, herritar guztiek ezin hauta dezakete jai kontzeptu bat nahiz bestea, udalak nahi bezala. Izan ere, emakumeak beren presentzia onartzen duen alardera bakarrik joan ahal izango dira, gizonezkoek bi alardeen arteko aukeraketa egin ahal izango duten bitartean.

Erdiko jarrera horretan, gainera, antzematen da alarde tradizionalaren alde egiteko joera eta nahia dagoela, sistema demokratikoaren esparruan onartezina den jarrera defendatzen duenaren aldeko egiteko nahia, alegia. Ekitaldi horretan emakumeak kanpo uzten dira, emakume izateagatik, besterik gabe. Erakunde honek harriduraz baieztatu ahal izan du, hain zuzen

ere, Irungo Udalak sinbolikoki eta materialki babesten duela aipaturiko alarde hori, eta ez bakarrik urtero horixe ospatzea ahalbidetzen duen baimena emanaz. Horrela, ikus daiteke Irungo Udalak udaletxeko balkoian itxaroten duela emakumeak kanpo uzten dituzten tropen etorrera, baina berdintasunezko ekitaldian ez dela agertu ere egiten. Modu berean, San Martzial mendian egiten den botoarekin konplitzeko ordua eta tokia bateratzen ditu, ekainaren 30a 12:00tan, eta hara udaleko kide guztiak joan ohi dira modu ofizialean, horixe adieraziz gainera jai-egitarauan. Horrela, udaleko korporazioa eta alarde tradizionala bateratu egiten dira tokian eta denboran, eta horrek sinbolikoki adierazten du ez bakarrik jai kontzeptu horri babesten dela, baizik eta baita udaleko kideak horrekin identifikatzen direla ere. Irungo Udalak, gainera, harriduraz baieztatu ahal izan dugun moduan, aukera ematen du web orrialdean –egun, Irungo jaiak ditu lehenengo orrian– emakumerik gabeko alardea sustatu eta defendatzen duten taldeen web orrialdeetan zuzenean sartzeko. Modu horretan gure sistema demokratikoan onartezinak diren tesietara –adierazitako lotura orrian agerturikoak– atxikitzen zaizkio.

2006 urte honetan bereziki larria dena, ordea, Irungo Udalak berdintasunezko alardea sustatzen duten taldeek hiriko jai-egitarauan legitimoki kontraturiko publizitatearen aurrean izandako jarrera da. Gainerako gaiei dagokienez, mota guztietako iragarkiak onartzen dira finantzatzeko. Aurrekarietan adierazi dugun bezala, udalak jai-egitarau horren banaketa bertan behera uztearen erabakia hartu zuen, bertan aipaturiko iragarkia antzeman zuenean. Horrela, berdintasunezko alardearen irudiak *“Iragana eta etorkizuna. En el Alarde también iguales. Gora Irun. Gora San Martzial”* lemapean jasotzen zituen aipaturiko publizitate orrialde hori deuseztatu zuen –udaleko prentsa oharrean berariaz eta publikoki adierazi zena– programa berria helarazi zuen. Beraz, Alardean berdintasuna sustatzen zuen iragarki bat zen eta jantzi tradizionalaz jantziriko gizon eta emakumeen irudiak erabiltzen ziren Irungo kaleetan zehar berdintasunezko egoeran desfilatuz. Udalak emaniko arrazoiak erabaki hori hartzeko, *Alardearen inguruan antzeman zitezkeen sentikortasun ezberdinak zauritu zitezkeela* izan zen. Zein alarderen ingurukoak, ordea? galdetzen dugu, are gehiago kontuan hartzen badugu aurreko edizio batzuetan –2005ekoa esate baterako– udal horrek eginiko jai-egitarauak alarde tradizionalaren irudi ugari eta errepikatuak erabili dituela aparteko eragozpenik izan gabe. Egia da 2006ko egitarauak alarde tradizionalaren irudiak jasotzen dituela nahiz eta neurri batean ebakirik edo lausoturik agertzen diren. Hala eta guztiz ere, nabarmena da irudi horietan gizonezkoak bakarrik agertzen direla.

Kontu horri dagokionez, informazio eskaera egin genuen eta horri erantzunez, udalak Alardearen antolaketa jarduera publiko gisa bere gain ez hartzeko erabilitako arrazoi berdinak aipatu zituen. Alarde tradizionalan diskriminaziorik ez dagoenaren oinarritik abiatu zen eta adierazi zuen ez zela alarde tradizionala faboratu, baimena eman besterik ez zelako egin; halaber, jakinarazi zigun emakumeek parte hartuko duten beste alarde bat antolatzeko ez zegoela inolako oztoporik. Horrek ez luke publizitate edo barreiapenik behar; izan ere, herritarrek *“oso ondo ezagutzen dute Alardearen inguruan antolaturiko jardueren eraketa (gizon eta emakumeak) eta gainerako ezaugarriak. Gertakari horri eransten badiogu antolaketa udaletik kanpo kokatzen dela, nahikoa da (eta ez da beharrezkotzat jotzen ere) horrelako gizarte ekimen baten aipamena bakarrik egitea, besterik gabe.”* Azken ñabardura horrekin adierazi nahi da, egitarauan egiten den aipamenaren arabera, Alardea gizarte ekimenen ondotik antolatzen dela.

Gure idazkietan azpimarratu genuen, udal horrek bereziki Berdintasun Legearen 25.1 (lehenengo paragrafoa) eta 7 1) artikuluetatik eratorritako neurri positiboak martxan jartzeko betebeharra zuela, horien bidez, Irungo jaietan berdintasunezko helburua lortzen laguntzeko. 7 1) artikulua udalak behartzen ditu diskriminaziozko egoerak antzematean, egoera horiek deuseztatzeko beharrezkoak diren neurriak hartzera. 25.1 artikulua lehenengo paragrafoak, berriz, honako beharra agertzen du: *“(…) sexu arrazoiengatiko edozein diskriminazio ekiditeko, eta jarduera kultural guztietan emakumezkoen eta gizonezkoen arteko parte-hartze orekatua sustatzeko beharrezkoak diren neurriak hartzea.”*

Ezarpen horietan jasotzen dena, azken batean, Irungo Udalak berdintasunezko jai politika garatzeko beharrezkoak diren neurriak hartzeko duen betebeharra da. Horrela, udal horrek ezin utz dezake alde batera berdintasunezko jai esparrua lortu nahi duten gizarte ekimenen aldeko neurriak hartzearen ezarpena eta, beraz, bere eskumenetatik kanpo geratzen da emaitzatzat Irunen dagoen diskriminazio egoeraren luzapena edo mantentzea duen jai politika garatzea.

Kontu horri dagokionez, ondorenean adieraziko duguna azpimarratu genuen jada 6/2005 Gomendioan (garrantzitsuena azpimarratu dugu):

Betebehar hori, Irungo jai politikari dagokionez, nola artikulatuko den udalak erabaki behar du, bai, betiere hautatzen duen sistemarekin emakumeak baztertuko ez dituen jai politika bermatzen badu. Gure lege antolamenduan inolako lekurik ez duena, ordea, Irungo Alkateak egun, emakumeak baztertzen dituen Alardearen ospakizuna baimentzen duenean, eta Irungo emakumeentzat berdintasunezko jai esparrurik gaitzeko inolako neurririk abiarazten ez duenean, edo Alarde mistoa antolatu nahi duten herritarren ekimenek aurrera egin dezaten eragozten duenean atontzen duen jai politika da.

Izan ere, Irungo Udala 2005 urterako jai eredu zehatz bat moldatzen ari da, Alkateak betiko alardea baimentzea ebatzi duenean, eta herri Alarde bat antolatzeari uko egin dionean; ikusteko dago, oraindik, ea Alarde mistoa antolatzeko baimen eta dirulaguntzen eskariak ere ukatuko dituen ala ez, iaz berdintasunezko Alardea antolatzeko eskaria ezetsi zuen bezala. Hala egingo balu, ebazpen horien bidez, izatez, emakumeak baztertzen dituen jai politika moldatzen ariko litzateke, formalki autonomoki gertatzen diren arren, materialki, helburu eta eduki bakarrak, hots, Irungo jaiak emakumei Alardean berdintasunez parte hartzea ukatuz artikulatu nahi izateak lotzen dituenek, jarraipenezko multzoa osatzen duten egintza ezberdinen bitartez. Horrek guztiak udalaren jarrera azaleratzen du, udalak, oztopoak desagerrarazi eta emakume eta gizonak, 4/2005 legeak dioen moduan, erabateko berdintasunean bizi daitezten errazteko neurriak hartzera begira ez-aktiboa den eta, gainera, helburu horretara xedatutako beste edozein ekimen aktiboki eragozten duen jarrera hartzen baitu.

Jai politika baztertzaileria da eta, ondorioz, legearen kontrakoa; ez dago horretan administrazioaren zuhurtzarako printzipioan babesterik, Udalak aukera ezberdinen artean hautatzeko duen askatasunak ez baitio bereizkeria betiketzea ekarriko duen aukerarik eskaintzen. Aukera hori Zuzenbidearen aurkakoa da eta, horregatik, Alkatezaren ebazpenek itxuraz heldu nahi dioten egokitasun politikoaren esparrutik kanpo geratzen da.

Hara, bada, Arartekoak behin eta berriro proposatu du, oinarritzko eskubideak errespetatuko dituzten jaiak izatera begira, Alardea udalak herri ospakizun modura antola dezan berreskuratzea, horixe baita, gure iritziz, jaietan berdintasunez parte hartzea lortzea ongien bermatuko duen eta, aldi berean, herritar guztiena den ondarea lehengoratzeko ziurtatuko duen aukera. Gainera, Irungo historiari eta jai tradizioari izugarri lotuta zihoan formula izan da, harik eta udalak ordura arte zeregin modura zeukana utziz bide hori hautsi zuen arte, udalak auzitegiek garai hartan herri Alardea zen hartan emakumei parte hartzen lagatzeko eman zioten agindua saihestu nahi zuela agerian utziz. Udal horrek oraindik ez dio gure erakundeari azaldu, ez eta eskariak ezetsi zaizkion jendeari ere, zergatik ez duen –legez behartuta ez dagoela esatetik harantzago– Alardea herri ospakizun modura antolatzea berrartu nahi, zergatik erabaki duen herri Alardetik ez antolatzea, eta zergatik uzten duen pribatuen eskuetan urtetan herritar guztien ondare izan dena. Udalak bere borondatea argudiatzeko motibaziorik edo arrazoirik ez daukanez, honako hau ondorioztatu behar dugu: udalbatza horrek horrela jokatzen badu –eta zaila litzaioke benetan zergatia argi eta garbi adieraztea–, herri Alarde baten esparruan, Irungo emakumei berdintasunez parte hartzeko aukera eskaini behar izateari aurre egin nahi ez diolako da.

Zoritxarrez azken ideia hori azpimarratu behar dugu, aurtan ere ez zaigulako nahikoa arrazoi eman Alardea ekitaldi publiko gisa antolatzeari emaniko ezezkoa argitzeko, ardura hori udalak bere gain hartzeko ezarpen legalik ez egotea ez bada, behinik behin. Horrela, bada, oraindik ez zaio erakunde honi argitu zergatik uste duen udalak Irungo hiriaren interes orokorraren onurarako izango dela jai esparruen egungo banaketa, kontuan hartuz, gainera, horietako batean ezingo dutela Irungo emakumeek parte hartu, nahi hori izanda ere.

Modu berean adierazi behar dugu ez zaigula onargarria iruditzen udalak duen balizko neutraltasun jarrera eta, gainera, azpimarratu nahi dugu jada adierazi dugunarengatik, ez dela adierazi bezain neutrala. Berdintasunaren sustapeneko betebeharrak konstituzionalaren parte da emakumeen kanporatze eta diskriminazio egoeraren aurrean, hurrengo ekainaren 30ean Irunen berdintasuneko jai esparrua lortu nahi duten ekimenak esplizituki babestea, eta udalak –botere publiko den heinean– horixe bete behar du. Horregatik, beharrezkoa iruditzen zaigu udalak tradizionala deritzon alardearen babes material edo sinbolikoa ekiditea eta berdintasunezko alardearen jakinarazpena eta antolaketaren alde egitea.

Irunen bizi den egoera udaleko botere publikoaren borondate esplizituari esker aldatuko da bakarrik, herritar guztiak berdintasun egoeran hartzen dituen jaiak antolatuz, sexu bazterkeriak alde batera utziz. Udal erakundearen zeregina, helburu hori lortzeari dagokionez, aldaketa prozesuaren buruan egotea litzateke, berdintasunezko kultura demokratikoa txertatzen lagunduz, emakumezkoen eta gizonezkoen berdintasunezko alardea babesten duela adierazi eta gauzatu eta, azken batean, ideia hori sustatu eta barreiatzen lagunduko duten ekimen guztien alde eginez.

Horregatik guztiagatik, gomendio hau egin dugu, otsailaren 27ko 3/1985 Legeak –erakunde hau sortu eta arautzekoak– 11.b) artikuluan ezarritakoaren arabera.

19/2006 GOMENDIOA, ekainaren 27koa, Irungo Udalarari egina

1. Irungo Udalak herritar guztientzat berdintasunezko jai esparrua lortzeko ardura bere gain har dezala. Horretarako, udalak iragarritako alarde publikoa antola dezala, edo bestela, berdintasunezko alardearen antolaketaren alde egin dezala formalki eta materialki, emaitza hori lortuko duten taldeen alde

eginez, eta behar izan daitezkeen neurri positibo guztiak hartuz. Neurri horien artean, berdintasunezko alardeari buruzko iragarkia jasotzen duen jai-egitarauaren banaketa egongo litzateke, udalak deuseztatu nahi izan duena.

2. Udalak tradizionala deritzon alardearen jarduera pribatuari ematen dion babes material edo sinbolikoarekin amaitzea, emakumeen berdintasunezko parte-hartzea oztopatzen duen heinean.